

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائرة مخصوصه

آبونه شرائطی

ممالك عثمانیه ده سنه لکی (۶۵)، الق
آیلغی (۳۵) غروشدرد. ممالك اجنبیه ده
سنه لکی (۱۷)، آلتی آیلغی (۹) فرانقذر.
[ایضاحات: نسخه سی الی پاره، آلتی
آیلغی بر جلد، هر جلد ۲۶ نسخه در.]

اخطارات

§ آبونه بدلی پشیندر.
§ آدرس تبدیلنده قرق پاره لک
پول کوندرملی در.

§ مسلكه موافق آثار مع الممنونیه
قبول اولنور. درج ایدیلمه یین یازیلر
اعاده اولونماز.

الکشاف

۱۳۳۰

دینی، علمی، ادبی، سیاسی هفته لک مجموعه اسلامیه در

اخطارات

رساله خردن آلتدیغی کوسترملک شرطیله
بتون یازیلر هر هانکی پر غزته طرفندن
اقتباس اولونه بیلیر.

§

مکتوبلرک، امضالرک واضح و اوقوناقلی
اولمسی و آبونه صره نومروسنی محتوی
بولونمسی؛

§

ممالك اجنبیه ایچون آبونه اولانلرک
آدرس لرینک فرانسرجه سی ده یازلمسی؛

§

پاره کوندرلدیکی زمان نه یه دائر اولدیغنک
واضحاً بیلدیرلمسی رجا اولنور.

اتبعون اهدکم سبیل الرشاد

والله یهدی من یشاء الی صراط مستقیم

صاحب و مدیر مسئول: ح. اشرف ادیب

جلد ۱۰

۲۵ جمادی الاولی ۱۳۳۱ پنجشنبه ۱۸ نisan ۱۳۲۹

عدد ۲۴۲

فلسفہ

اسلامدہ فن و فلسفہ

معتزلین

علمای معتزلین برچوق نقاطدہ یکدیگر لرینہ مخالفتدہ بولندرق
بروجہ اتی یکرمی قدر فرقہ یہ آیرلمشدردر :

- ۱ - واصلیہ فرقہ سیدرکہ مؤسسی واصل بن عطاءدر .
- ۲ - ہذلیہ » » ابوالہذیل العلافدر .
- ۳ - نظامیہ » » ابراہیم بن سیار بن ہانی النظامدر .
- ۴ - حائطیہ » » محمد بن حائطدر .
- ۵ - بشریہ » » بشرالمعتمددر .
- ۶ - معمریہ » » محمد بن عبادالسلمیدر .
- ۷ - مزداریہ » » ابوموسی عیسی بن صبیح المزدرادر .
- ۸ - ثمامیہ » » ثمامہ بن اشرش الامیریدر .
- ۹ - ہشامیہ » » ہشام بن عمرو افوطیدر .
- ۱۰ - جاحظیہ » » عمرو بن بحر الجاحظدر .
- ۱۱ - خیاطیہ » » ابی الحسن بن ابی عمرو الخیاطدر .
- ۱۲ - کعبیہ » » ابوالقاسم بن محمد انکعبیدر .
- ۱۳ - جبائیہ » » ابوعلی محمد بن عبدالوہاب الجبائیدر .
- ۱۴ - ہشیمیہ » » ابوہشیم عبدالسلامدر .
- ۱۵ - عمرویہ » » عمرو بن عبیددر .
- ۱۶ - اسواریہ » » اسوارددر .
- ۱۷ - اسکافیہ » » ابوجعفر الاسکافدر .
- ۱۸ - جعفریہ » » جعفر بن مبشردر .
- ۱۹ - صالحیہ » » صالحدر .
- ۲۰ - حدیبیہ » » فضل حدیبیدر .

مذہب اعتزال برچوق نقاطدہ مسالک فلسفیہ یہ یاقلاشمشدر .
علماء معتزلہ نک صفات الہیہ یی انکار ایتلمرینہ مقابل (صفاتیون)
نامی آلتسدہ دیگر بر مذہب ظهور ایتمشدرکہ بونلر صفات الہیہ نک
ذاتک غیری اولدقلرینی ادعا ایتمشدردر . صفاتیونک بعض غلاتی بو
خصوصدہ مردم پرستی یہ (anthropomorphism) دوشہ جک
قدر ایلری یہ کیتمشدردر . بونلرہ (مشبہ) نامی ویریلر .
مشبہ ذات باری یی (حاشا) مخلوقانہ تشبیہ وحادثانہ تمثیل ایتشلر
وبرچوق فرقہ لرہ آیرلمشدردر . فرق مذکورہ دن (مشبہ کرامیہ)
مذہبنک مؤسسی اولان محمد بن کرام سبجستان طرفلرندن ظهور
ایدہرک سورہ یہ کلش و مذہبی اورالردہ نشر و تعمیم ایتمشدر .
مومی الیہ ہجرت نبویہ نک ۲۶۵ نجی سنہ سندہ وفات ایتمش و قدس دہ
دفن اولمشدر .

معتزلہ نک قدر و ارادہ حقتندہ کی عقیدہ لرینک بوس بوتون ضدینی
قبول ایدن دیگر بر مذہب داہا ظهور ایتمشدرکہ بو مذہب اربابنہ دہ
(قدریون) مقابلی اولہرق (جبریون) اسمی ویرلمشدر .
جبریہ مذہبی ارکانک اک مشہور سیاسی (جہم بن صفوان)

نامندہ بر ایرانی در . جہم مذہبی ایلک اول (ترمذ) شہرندہ نشر
واعلانہ باشلامش وبلا خرہ ہر طرفدہ کندیسسنہ برچوق طرفدارلر
بولمشدر . مؤسس مذہب جہم بن صفوان امویلر زمانندہ (سالم بن
احوز المازنی) طرفندن قتل ایدلمشدر .

جہم دیمشدرکہ : (انسان ہیچ بر شیتہ قادر دکدر واستطاعت
ایلہ وصف اولنہ مز . یعنی عبد افعالندہ مجبور اولوب اصلا قدرت ،
ارادت واختیاری یوقدر . جناب حق سائر جاداتدہ افعالی نصل خلق
ایدرسہ انساندہ دہ اوصورتلہ خلق ایدر . انسانک نہ یی ، کوتی ہر تورلو
افعالی اضطرار ایدر . بو افعال اوزرینہ ترتب ایدن مکافات ومجازات دہ
بوافعال اضطراریہ نک نتائج اضطراریہ سندن عبارتدر .

کوریلورکہ صفوان و طرفدارلرینک فکریہ کورہ انسان
افعال وحرکاتندہ بلا اختیار ایشلہ یں قورولمش بر ما کندن باشقہ بر
شیء دکدر . بوما کنہ بردفعہ قورولنجہ قوران ذاتک تقدیر ایتدیکی
زمانہ قدر ؛ تعیین ایدیلن صورتدہ ؛ بلا اختیار حرکت ایدر وبوکا
مجبوردر . جبریون انسانی عادتاً جادات درکسنہ ایندرمشلروانساندن
صدور ایدن بالجلہ افعال وحرکاتک اضطراری وقسری اولدیغنہ قانع
اولمشدردر . جبریون انسانک حکم وتقدير ازلی یہ کورہ افعال حسنہ
ویا قبیحہ اجر اسنہ مجبور اولدینی فکرندہ بولندقلرندن ضمناً (فالتایزم)
مسلکنہ سقوط ایتمشدردر . [*]

[*] فالتایزم (fatalisme) بالجلہ افعال وحادثاتک قبل الوقوع مافوق
الطبیعہ بر سبب طرفندن صورت قطعیدہ تثبیت وتعیین ایدلش اولدینی قبول
ایدر برمسلسلک فلسفیدر . فالتالیستلر جبر مطلق طرفدارانی ، ہر شیتک مقدر
ومعین اولدینی ؛ بناء علیہ انسان نہ قدر چابالارسہ چابالاسون ؛ نہ کبی اسبابہ
تشبہ ایدرسہ ایتسون ؛ اولجہ نہ تقدیر ایدلش ایسہ ہمہ حال اوصورت ظهور
ایدہ چکنی ادعا ایدرلر .

فالتالیستلرہ کورہ وقوع ولان ہر حادثہ ، اولدن مقدردر . ہیچ بر
صورتلہ بونک اوکنہ کچمک ممکن اولہ مز . مقدر نہ ایسہ ہمہ حال او صورت
ظہور ایدر . ہیچ بر قوت مقدر اولان شیتک اولامسنی ویا مقدر اولیان شیتک
وجود بولسنی تأمین ایدہ مز .

فالتایزم مسلسکی ، جبریہ دینیہ fatalisme جبریہ قدیمہ f. antique
جبریہ رواقیہ f. staieiene ناملرلہ اچ شعبہ یہ آیرلمشدر . وحدت وجود ،
وحدت موجود دیہ ترجمہ ایدہ بیلہ جکمز ، پانتہیزم pantéisme مسلسک
فلسفی سیدہ تعمیق ایدیلرسہ من جہۃ فالتایزمہ یاقلاشمش اولدینی آکلاشیلر .
پانتہیزمک اک معروف مدافع لرندن فیلسوف شہیر اسپینوزا panthéisme
عینی زماندہ ہم فالتالیست ، ہم دہ ترمینیت ایدی .

یالکیز اخلاق ومعنویاتہ morajitésspinoza عائد اولان فالتایزمہ
قدر (f. théologique) وقضا (prédèterminisme) نامی
ویرلمکدہ در .

بردہ دہ ترمینیزم مسلسکی ؛ ازلدہ سعید اولملری مقدر اولان کیسمہ لک
سعید ؛ شقی اولملری مقدر اولان کیسمہ لک دہ شقی اولہجنی عقیدہ سنی قبول
ایدنلرک مذہبی دیمکدر . بونلر دیورلرکہ : مادامکہ ہر شی قدرت ربانیہ دہ
داخل وهرشی ذات اندس طرفندن ازلدہ تقدیر ایدلمشدر ، اوحالہ انسانلرک
بالجلہ افعالی قضا وتقدير الہی یہ مربوط اولقی لازم کلر .

اوروپالیر اسلامیتی جبریہ دینیہ (prédestinations) ایلہ اتہام
ایدرلر . فالتایزمدن باحث ہیچ بر کتاب بولمزکہ بومسلسکی اسلامیتہ استناد

اعتزال مجادله و مناقشه لرینی صرف دینی و کلامی برشکده یوریتشیر و مدعالرینی اثبات ایچون اکثریا ادله نقلیه به مراجعت ایشلردر . بو طبقه ده بولنانلر ثغور شرعیه یی ظاهراً تجاوز ایتماکه متایل کورونمشلردر . فلاسفه قدیمه یونانیه نك آثاری عربجه به ترجمه ایدلدکن صوکره اورتایه آتیلان اکا بر معتزله بومذهب بر شکل فلسفی ویرمک ایسته مشلر و (ذات مطلق) ، (وحدت مطلقه) فکرلرینه صاپالانه رق جناب باری یی تنزیه ایده جکزمطالعهمسیله نصوصه مغایر کریوه لره دوشمشلردر . بوطبقه ده بولنانلر ، فلاسفه عقلیون صنفه ادخال اولنه بیلورلر .

معتزله آره سنده اوچنجه بر طبقه داها تورهمشدرکه بونلری عقلیون صنفه الحاق ایتک ممکن اوله مدینی کی طبقه اولی اربابی میاننده تعداد ایتکده پک موافق اوله من . بونلر معتزله نك بسیط فکری و دینه رعایتلری مفقود افراندن متشکلدی . غلاة شیعه ، حلویه و مشبهه کی بونلری ده قبا فکری ، اساطیر پرست ، خرافه کو بر صنف مخصوص کی قبول ایده بیلیرز . شوراسنی منصفانه اعتراف ایتلیدرکه مذهب اعتزال اربابی آره سنده جدأ عالم و متبحر پک چوق متفکرلر یتشمشدر . بونلر سایه سنده درکه علم کلام تأسس ایتدی . ینه بونلر سایه سنده درکه اشعریلر کی اعظم یتشهرک عقیده اهل سنتی ادله عقلیه و منطقیه ایله تأیید موافق اولدیلر . بونلرک قطعی و متین منطقلری اولمسیدی (جبریون) عالم اسلامی داها او وقتلرده باشه بر عطا لتکده به ، بر سفالت خانه به چوریم جکاردی . نصلکه اهل سنت مذهب نك قدریه ایله جبریه آره سنده بولمش اولدینی حد اعتدالی تمامیه ادراک واحاطه ایده مین بر طاقم در بدر جاهل توریدیلرک قدر حقنده کی یا کلش و مضر تلقیناتلری اعصار اخیرده مسلمانلرده کی روح فعالیت و مساعی یی ، فکر وظیفه و تدبیری اساسندن چور و تمش ، اوللری عاقل ، سفالت زده ، فکر تشبث و تدبیردن محروم برسوری جمادات درکه سنه ایندرمشدر . جبریه مذهبی مسئولیت عبادی قالدیردینی کی ، فضیلت ، حب سمی کی شیرلی ده (قدر) ، ربط ایتش و علم اخلاق اساسلرینی بوس بونون صارصمشدر . فی الحقیقه بومذهب کوره مادامکه انسان افعال و حرکاتنده مجبوردر . مقدر اولان نه ایسه همه حال او ، اوله جقدر و عبد اوله یایمق مجبوریتنده در . عکسفی اجرایه قدرتی تعلق ایده من . شو حالده انسانک ایشلیدیکی افعالدن ناشی عذاب و عتابه دوچار اولمسی ظلم صریح اوله جغندن اوزرینه اصلا مسئولیت توجه ایتماک ایجاب ایدر . چونکه کندندن صادر اولان افعالی بالاظطرار یایمشدر . افعالنده مکره و مضطر اولان بر شخصی فضیلت خلقیه سنك نقصان و یا فقدانندن ناشی اتهام ایتک حتمسزلق اولور .

مادامکه انسان نه به تشبث ایدر سه ایتسون . نه قدر سعی و غیرته بوانورسه بولونسون ، مقدرات نه ایسه اوله اوله جقدر . بهوده یره چالیشمق نه لازم ! آرقه اوستی یا نوب قدرک تجلیاته انتظار ایتک داها طوغری بر حرکت اولمزی ؟ ایشه جبریون عالم اسلامی تفریطکارانه فکر و مطالعه لر یله بومدهش

جبریه نك پک باباغی اولان مطالعه لری معتزله نك تحلیلات دقیقه لر یله قابل قیاس بیله دکلدر .

فرق اعتزالیه تدقیق ایدیلیرسه متفکرین معتزله نك باشلیجه شوبش مسئله ده اهل سنته مخالفت ایتش اولدقلری آکلاشلور :

- ۱ - صفات الهیه نك انکاری صورتیه وحدت مطلقه اثباتی ؛
- ۲ - بالجمله افعال بشریه نك قدرت و اراده انسانیه ایله اولدینی و انسانلرده حریت کامله بولندینی ؛
- ۳ - حق و حقایق بیلیمک ایچون عقلک کفایتی یعنی ارسال رسل اولسه بیله انسانلرک عقل و استدلال طریقیه خالق کائناتک وجودینه قانع وله بیله جککری ؛
- ۴ - رؤیت باری نك عدم امکانی ؛
- ۵ - قرآن کریمک مخلوق اولدینی ادعاسی ؛

مذهب اعتزالک تاریخچه ظهور و تکاملنک مطالعه و تدقیقندن نتایج آتییه دسترس اولنه بیلور : طبقه اولی یی تشکیل ایدن ارباب

ایتش اولسون ! کرچه اسلاملر آره سنده (جبریون) دینه فالتالیزم مسلکینی قبول ایدن بر صنف خلق تورهمش ایسه ده بوکا مقابل جبری بوس بوتون انکار ایدن معتزاین فرقه سیده ظهور ایتشدر . هر ایکی فرقه ده تأیید مدعا ایچون اله نقلیه به مراجعت ایتشدر . اکبر اسلامیت ، اوروپالیرک زعم ایتدیکی کی ؛ جبر مطلق تعلیم ایتش اولمسیدی ، ایچلرنده پک چوق متبحر عما بولنان ارباب اعتزال ، آچیقندن آچیقه حکم قرآنه مخالف . مسلک تعقیب ایده سزلردی . اسلامیتک (اداره) بمشده کی حکمی آکلامق ایچون (جبریه) فرقه سنك دکل ، اسلامیت حقیقه یی تمثیل ایدن اهل سنتک عقیده یی تدقیق ایتیدر .

اهل سنت اعظم متفکرینی احکام قرآنییه استناد ادرکه اراده جزئییه قبول ایتشیر و انسانک کندی افعالنده شخصی و ارادی بر تأثیری اولدینی فکرینی ترویجه چالیشمشلردر . اهل سنت علماسی بوخصوصده (قل الحق من ربکم فن شاء فایؤمن ومن شاء فیکفر = سن اولره دی که : حق بیلدیرمک ایدن در . ایسته بن ایمان ایدر ، آرزو ایدن کفره دوشر) کی بر چوق آیات فرقاتیه به استناد ایتشلردر . فرقان مبین و احادیث نبویه ده بوآیه ، مماثل پک چوق بینات قطعیه وارددر . بونلر میدانده طوریرکن ؛ جبریونک سفسطه لرینه باقهرق ؛ اسلامیتی فالتالیزم ایله اتهام ایتک ، حقیقت اسلامییه عدم و قرفندن باشقه نه اوله بیلور ؟

اهل سنت اربابی خیر و شرک خالق الله اولدیفنه اینانمقله برابر ؛ انسانلرک طریق شقاوت و سعاده سلوکلری کندی اختیارلری ، کندی اراده جزئییه لر ایله اوله جغنه ایمان ایدرلر . اسلامیت ، انسانک ایشلیدیکی هر معدن مسزل اوله جغنی و یوم محاسبه ده بوکا کوره مکافات و مجازات کوره جکینی اعلان ایتکده در . فرقان مبین (فمن يعمل مثقال ذره خیراً یره ومن يعمل مثقال ذره شراً یره = هر کیم بر ذره مقداری خیر ایشلر سه آتی بولور ، هر کیم بر ذره مقداری شر ارتکاب ایدر سه آتی بولور) ، آیت جلیله سیله بو حقیقتی تصریح ایتشدر . بوکی آیات فرقانیه کوز اوکنده ایکن ؛ نه صورته ، اسلامیت فالتالیزم عقیده سنی تعلیم ایدیور ، بولنده بر حکم و یرله بیلیر ؟ اراده جزئییه اولر سه انسانه مسئولیت توجه ایدرمی ؟ . . . مکره و مضطرک بالمجبوره ایشلیدیکی افعالدن مسئول طوتله سنی عدل و حکمتله قابل توفیق می در ؟ . . . بوتون بو حقیقتلر پک اشکار ایکن (لیس للانسان الاماسی = انسان آنحق چالیشدینی شیئی بولور) اسنی تعلیم ایدن بر دینی فالتالیزم و جبر مطلقله اتهام ایتک بیان ز نه درجه حقسزاق ، نه درین وقوفسزلق اولور ! . . .

سلوك ایدہ جكم . بعض علما بونلری معلومك قسملری یا پیشلر ایسه ده سنوسی حکم عقلینك اقسامندن صایمش در .
استاذ معظم (شیخ محمد عبده) نك توحید رساله سنده کی تحقیقاتنه کوره مستحیلک حقیقی یوقدر ، اوکا معلوم دینلمسی مجازدر . بونك ایچون بزده بدیهی دن باشلایه رق اونی مثاللر ایله ایضاح ایدہ جکزر .

۹ - وموب ، وایب :

هیچ شبهه یوق که : انسان مکانسز بر جسم تصور ایتمه که قادر دکلدر ؛ یعنی هر جسم مطلقا فضای موهومدن کندی مقداری قدر بریر اشغال ایتمه که در . بناء علیه بن آله بر جسم آلیرسم ألمده اولان (مثلا) او جسمک بر مکانده بولندیغنی عقلک حکم ایتمی . جازم ، قطعی بر حکمدر که قطعیا انتقایی قبول ایتز . ایشته حکم عقلینك بونوعنه وجوب عقلی دینلیدیکی کبی محکوم به اولان شیئده واجب دینیور . او یله ایسه هر جسم ایچون بر مکان بولنسی عقلا واجب در . انتقاسی ، مکانک بولنمسی ممکن اولدینی کبی عقلده عدمی ده متصور دکلدر .

۱۰ - استحال ، مستحیل :

بر جسم ، آن واحده هم حرکت ایدیور ، همده طور یور دنیلسه هیچ شبهه یوق که : بونی ایشیدنلرک کافه سنك عقلی بودعوانك یالان اولوب ، لذاته غیر قابل ثبوت اولدیغنی بردن بره حکم ایدر . چونکه عقل ، آن واحده بر جسمک هم وار هم یوق اولمسی تصویره قادر اولدینی کبی بر آند . بر جسمک هم متحرک هم ساکن اولمسی ده تصویره قادر دکلدر . ایشته حکمک بونوعنه استحاله تسمیه اولنور . اوزرینه استحاله ایله حکم اولنان شیئده - مثلا : بوراده بر جسمک آن واحده هم متحرک هم ساکن اولنسی - مستحیل ، ومحال عقلی دینور .

۱۱ - امکان ، ممکن :

بن دیسم که : جیسیمده شمدی بر الما وار ؛ شبهه سز عاقل اولان هر فرد حکم ایدر که : بوقولک مفهومی ثابت ومتحقق اولمق جائز اولدینی کبی اصل واساسی اولمیان برسوز اولمسی ده جائزدر . اوت ، هر کسک عقلی حکم ایدر که بوسوزک طوغری اولمسی ده جائزدر ، یالان اولمسی ده ؛ ایشته بو حکمده امکان نامی ویریلیور ، بناء علیه بنم جیسیمده المانك وجودی قطعاً ممکن در .

۱۲ - بربری ، نظری :

کرك احق ، كرك ذکی شوراده ذکر ایتمش اولدیغمز مثاللرده قطعیا شک وارتیابده واقع اولماز . چونکه بزم ایراد ایتمش اولدیغمز مثاللر بدیهیدر ؛ اونلری کلامق خصوصنده نظر واستدلاله حاجت یوقدر . یالکزر نظر عقلی واستدلال ایله معلوم اولوبده بشقه بر صورتله بیلنمین شیلرده بوا حکامده داخلدر . لکن ، دلیل صحیح ایچون هر حالده

ورطیه طوغری سوروکارکن ارباب اعتزالده بالمقابلیه مفرطانه بر مسلک تعقیب ایدرک انسانك کندی افعالنك فاعل مطلق اولدیغنی ادعا ایدیورلردی .

اشمیری کبی اعظم ، عقیده اهل سنتی شو افراط وتفریطدن قورتاره رق حد اعتدال وطریق سالمی بولمه مش اولسه لردی مختلف جریانلرک وخامت انکیز صفحات تولید ایدہ جک بر رنك اکتساب ایتمی محتملدی . مع مافیه جبریون عقیده سنك بوکونکی مسلمانلرک قسم اعظمنده حاکم یکانه اولدیغنی ؛ عالم اسلامك عرض ایتدیکی فجیعه نما منظره سفالته باقرق ؛ اعتراف وقبول ایتمه مک قابل اوله من .

م . شمس الدین

عقائد اسلامیه

۸ - « عقل » ك حکمیری :

دیمشدک که : ایمان ، عقلک احکام وقضایای دینییه تصدیق ایته سندن عبارتدر ؛ اما بوتصدیق بعضسنده جزم ، بعضسنده ظن طریقیه اولور . ینه بوندن اولکی مقاله لریمزده سولمشدک که : عقل ، انوار دینك ضیاسی در ؛ دینده عقلک محال کوردیکی ، تمتع عد ایتدیکی هیچ بر شی بولنماق واجبدر .

ذاتاً جامعلرده ، مدرسه لرده ، مکتبلرده تدریس ایدلمکده اولان توحید کتابلرینك اکثریسی عقیده اسلامیه نك بروجه آتی شو اوج اساسی بیلیمکدن عبارت اولمسی اوزرینه بنا ایدلمشدر . بناء علیه کتب توحیدده دائماً بواوج اساسدن بحث ایدیله کلمشدر :

۱ - جناب الله ، (جل جلاله) حقنده واجب ، مستحیل ، جائز اولان شیلری بیلیمک .

۲ - رسل عظام حقنده واجب ، مستحیل ، جائز اولان شیلری بیلیمک .

۳ - عقلا جائز اولان عالم غیبک احوالی ، ملائکه کرامک وجودی کبی سمع ایله ثابت اولان شیلری بیلیمک .

ایمانی کندیسیله تفسیر ایتدیکمز تصدیقده عقلک احکامندن بر حکم اولدینی کبی ، شمدی اشارت ایتدیکمز کتب عقائدک منبی علیهلری اولان وجوب ، استحاله ، جوازده حکم عقلینک نوعلری درکه جزئیاتک کافه سی بونلره رجوع ایدر .

بونك ایچوندرکه : بیان ایدہ جكم مسائل دینییه اصطلاحات علمییه ایله مقید اولمیه رق ایضاح ایدہ جكمی عهد ایتدیکم حالده بومقاله ده عقلک حکملرینی بیان ایتمه که مجبور اولیورم .

امام الحرمین دیورکه : « حکم عقلینک انواعنی بیلوب اونلرک بیننی تفریق ایتمین کیمسه عاقل دکلدر . » بن ، شو اوج کله نك - واجب ، مستحیل ، جواز - مفهومی هر ایشیده نك اکلایه بیله جکی بر طرزده غایت سهیل بر عبارده الله بیان ، و بونده ده سنوسینک مسلکنه